

Ljudska PRAVICA

GLASILO KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

Leto XI. — Štev. 232.

Ljubljana, četrtek, 28. septembra 1950

Mesečna naročnina din 50.—

Izhaja vsak dan razen ob petkih

Cena din 2.—

Vožna odredba zvezne vlade

Zvezna vlada je pravkar izdala zelo pomembno odredbo o ukrepih za zagotovitev prehrane prebivalstva in obvarovanje fonda živine. Ukrepi so potrebni zaradi posledic letošnje suše, da bomo zagotovili prehrano prebivalstvu in da se ne bo zmanjšal živinski fond.

V ta namen so po novi odredbi vsi pristojni državni organi dolžni storiti posebne ukrepe. Predvsem je treba izpolniti odkupni plan za krušno žito, najvestneje varčevati z živilci, posvetiti posebno skrb prehrani prebivalstva v krajih, ki so trpeli zaradi suše, in storiti posebne ukrepe za obvarovanje in prehrano živine pozimi. V zvezi s tem je vlada med drugim predpisala, da se na podlagi ocenitve doseženega donosa koruze spremeni odkupni plan za letošnji pridelek koruze, in sicer se zmanjša povprečno za vsa država na 42,64%. Po ljudskih republikah se odkupni plan zmanjša takole: v Srbiji na 46,8%, v Hrvaški na 36,1%, v Sloveniji na 69,85%, v Bosni in Hercegovini na 12,4%, v Makedoniji na 53,57% in v Črni gori na 10%.

Obrok kruha v zajamčeni preskrbi se povprečno zmanjša za 10%. Predsednik sveta za blagovni promet vlade FLRJ je dobil pooblastilo, da v zvezi s tem določi obroke za posamezne razrede potrošnikov.

Gospodarstvom, ki bodo izpolnila odkupni plan koruze in masti v letošnjem četrtem četrtletju, bodo zmanjšali obvezno prodajo za mast in pilane prašice v prvem polletju prihodnjega leta.

V zvezi s tem bodo organi državne kontrole, javnega toilstva in trgovinske inšpekcije nadzirali izpolnjevanje gospodarskih ukrepov in uvedli postopek protitistim, ki bi brez dovoljenja in v nasprotju s predpisi in odredbami višjih organov za upravljanje z živilskimi fondi razmetavali živila ali bi se ne držali predpisov.

Republiške vlade bodo takoj posvetile pozornost področjem, ki so trpela zaradi suše, tako da bo mogoče prebivalstvu, ki ni zajeto v zajamčeno preskrbo, pomagati z živilci in žitom v zamenjavo za druge pridelke, z zaposlitvijo pri investicijskih delih itd.

Da pa bo mogoče izpolniti vse te ukrepe, ki jih predpisuje odredba, je treba popolnoma izpolniti odkupne plane za žito in zmanjšati plan za koruzo.

Pristojni državni organi so tudi dolžni skrbeti, da bodo med potrošniki v zajamčeni preskrbi zares samo tisti, ki so za to upravičeni. Zato bo treba natančno nadzirati izdajanje potrošniških nakaznic. Razen tega je treba skrbeti, da se bodo z blagom v vezani trgovini preskrbovali samo potrošniki, ki nimajo za to lastnih virov.

Shranjevanju živil in raznanju z njimi v odkupnem in razdeljevalnem omrežju je treba posvetiti največjo pozornost, tako da bodo izgube živil čim manjše.

Zvezni minister za zunanjo trgovino pa je dobil nalog, da v sporazumu s predsedstvom zveznega gospodarskega sveta stori potrebne ukrepe, tako da bi se z uvozom najnujnejših količin živil zmanjšal primanjkljaj, ki ga je povzročila suša. Sveti za blagovni promet zvezne vlade in republiških vlad bodo zagotovili racionalno in varno uporabo vseh živil ter takoj storili vse ukrepe proti tistim, ki bi razmetavali ali neracionalno uporabljali živila in s tem škodovali zunanji trgovini in kapitalni gradnji.

Drugi del odredbe vsebuje predpise za obvarovanje živinskega fonda in za zagotovitev krme.

Republiški sveti za kmetijstvo in gozdarstvo bodo storili naslednje ukrepe. Organizirali bodo zbiranje čim večjih zalog krme za zimo pri vseh pridelovalcih. Takoj je treba ugotoviti, koliko je krme na posameznih področjih in organizirati porazdelitev ter prevoz krme iz krajev, kjer imajo presežke, v kraje, kjer jim krme primanjkuje. Krmo bodo nakupovali in razdeljevali organi za državne nabave ob sodelovanju republiškega kmetijskega ministrstva. S krmo je treba zelo vestno varčevati. Zato je treba zmanjšati normalice za krmiljenje, na državnih posestvih in pri delovnih združenjih, poskrbeti za predelavo krme itd. Najstrože pa je treba prepovedati klanje plemenske živine.

Da bo mogoče prihraniti kar največ krme za kritične zimske mesece in da bo prebivalstvo preskrbljeno z mesom v pomladnih mesecih, bodo republiški sveti za blagovni promet organizirali odkup in klanje klavne živine in konserviranje mesa z večjo proizvodnjo industrije konzerv, s konserviranjem v ledenicah in s sušenjem. Sveti bodo te naloge izpolnili po svojih odkupnih podjetjih živilske industrije, državnih posestvih, ekonomijah, delovnih združenjih in organizacijah družbene prehrane. Prav tako, da bi varčevali s krmo in da bi olajšali obvezno oddajo, bodo odkupna podjetja med obveznim in prostim odkupom že v tej jeseni nakupila kar največ živine in masti. Zato lahko živinorejci, ki imajo obvezno prodajo živine in masti, izpolnijo svoje obveznosti deloma že v tem letu za prihodnje leto. V ta namen bodo organi državnih nabav izdajali zasebnim kmetijskim gospodarstvom in delovnim

ZAGREBŠKI VELESEJEM

Težka industrija - kri našega gospodarstva

Letos razstavljamo nad 300 novih izdelkov težke predelovalne industrije

Zagreb, 28. sept. Skozi ogromna vrata paviljona R se valijo množice obiskovalcev. Tu so izdelki težke industrije, ladjedelnic, proizvajalci iz rud, nafte, uspehi predelovalne industrije, s kovinsko, električno in radijsko industrijo. Pred mnogimi izdelki leže napis? »Izdelano prvič v naši državi«. Ljudje se zgrinjajo v gručo pri

Prototip brusilnega stroja za zunanje brušenje, črpalka za napajanje kotlov, najmodernejši vagoni za mednarodni promet in najmodernejši poštni vagoni, izdelki tovarne vagonov in železnih konstrukcij Dragoslav Djordjević-Goša iz Smeder. Palanke, nov ekobelnik za les in tračna žaga velike konstrukcije iz to-

OD RUDE DO ZICE, TANKE DESETINKO MILIMETRA

Črno metalurgijo zastopajo na velesejmu železarnice Jesenice, Zenica, Guštanj, Smederevo in rudnika Vareš in Ljubija. Pri vstopu leže skale in kosl železne rude: limonit, siderit in hematit. V visokih pečeh se stopijo in dajejo belo ter sivo surovo železo, po predelavi v Martinovih pečeh pa razne odlitke. Iz jeklene litine so razstavljeni zasuniki in ventili. Težki, črni ingoti, pripravljani za valjarne, stoje kakor spomeniki borbe kovinarjev. 2500 kg težak jekleni ingot je še kaj malo podoben izdelkom, ki leže zraven njega na velikem odru. Trde roke valjarjev so opravile svoje: nosilci vseh mer in oblik, tračnice, profilno jeklo v palicah, kvadratnih in pravokotnikih, orodno jeklo, žice vseh debelin, žebli, žica za jeklene vrvi, knjigoveska žica, pločevina od 0,3 do 20 milimetrov, dinamo, dekapirana, pocinkana in jeklena pločevina, cevi, elektrode, bakrena in pocinkana žica — in še in še, to so izdelki, ki jih nudi črna metalurgija srednji, lahki in lokalni industriji. Brez njenih izdelkov bi ne bilo gospodarstva, ne napredka.

Jeklna Guštanj, ki raste v enega izmed velikih Titove petletke, razstavlja novost: motorno gred iz visoko kvalitetnega jekla, krožne žage s segmentom in premerom 710 mm, razne industrijske nože, med njimi knjigoveske, dolge 2,7 m, in drugo. Železarna Smederevo razstavlja najrazličnejše poljedelske orodje, vozne osi, kladiva, sekire in cepine.

»LUKA« IN »PIONIR« — LJUBLJENCA OBISKOVALCEV VELESEJMA

Pod poljedelskimi stroji, transformatorji in izdelki »lekre« je odmerjen lep kos prave zelene ruše Tovarni avtomobilov iz Maribora. Menda ni predmeta na razstavi, ki bi se ga roke obiskovalcev ne dotaknile tolikokrat, kakor so se doslej obeh razstavljenih avtomobilov:

potniškega avtobusa »Pionirja« in novega tritonskega tovornjaka »Luka«.

»Pionir«, tip Trambus 1950, avtobus za medmestni promet, ki ga že serijsko izdelujejo, je izpopolnjen tip potniškega avtobusa in dostojen plod dela ene naših najmlajših industrij. »Luka«, tovorni kamion za specialne hribovske in težke terene, skonstruiran v TAM, je prvi svojih bodočih vrstnikov. Blesteči stoji poleg »Pionirja« in čaka, da bo po zaključku velesejma odšel s tremi tonami bremena po državi na veliko preizkušnjo. Novost pri drugem tovornem kamionu je specialno motorno pokrivalo, izdelano iz izolirne mase, ki preprečuje gretje kabine in uhajanje plinov k soferju. Za sedeži ima sofer kamiona udobno posteljo. Nova je tudi naprava za zračenje kabine, motor pa je vložen v gumijaste opore in se lahko razstavi v najkrajšem času.

»Vse to je naše!« je navdušen zapisal v knjigo eden delavcev, ko se je ves prevzet zadrževal v razstavljenem bogastvu. Kdo bi torej zameril tisočim in tisočim mladim in starih obiskovalcev, če se dotaknejo stranic, vrat ali svetlih kovinskih delov na obeh avtomobilih, ali pa če pogledajo prav od blizu krmilo, ure in kazalce?

Novosti, ki presenečajo, vedno večja izbira blaga, vedno več strojev, orodja in izdelkov, vse to vzbuja v obiskovalcih pisana čustva. Okorna, pisana nevaljana kmečka roka je zapisala v knjigo vtisov:

»Zdaj vemo, zakaj smo vpisali ljudsko posojilo!«

Ko se zvečer zapro za zadnjimi obiskovalci vrata paviljona, še bleste pod ogromno trobojnico poleg maršalovega kipa njegove besede:

»Sami si bomo krčili pot in s lastnimi močmi ustvarjali boljše bodočnost!«

Desettisoči, ki prihajajo na velesejem, vidijo, da te besede postajajo stvarnost. Tg—

NOV PROIZVOD MLADINSKE TOVARNE »JEDINSTVO«

Rotacijska peč za topljenje železa in jekla, sivega železa in jeklenih odlitkov. Peč je iz jeklene pločevine in deluje na elektromotorni pogon

strojih, kjer razlagajo zastopniki posameznih tovarn prednosti novih strojev in drugih izdelkov.

Mlad kovinar »Prvomajske« tovarne orodnih strojev v Zitnjaku pri Zagrebu, spuša v pogon rezkalnice in stružnice. Na sivosrebrnem ohišju hitrorežne stružnice tipa D-40, ki skoraj neslišno gloda v jekleno os, se sveti mala kovinska ploščica z napisom: »Izdelano v letu 1950«. Zraven nje stoji velik prototip avtomatskega rezkalnika za izdelovanje svedrov velikosti 10 do 36 mm. Univerzalni vodravni rezkalnik UHG 1950 struži zobčasta kolesa.

»Vse to izdelujemo že v serijski proizvodnji, rezkalnice za izdelovanje svedrov pa smo pravkar dogotovili,« razlaga kovinar »Prvomajske«.

Zraven »Prvomajske« razstavlja »Industrija Ivo Lola Ribar« iz Železnika. Mogočna ekscentrična etiskalnica s pritiskom 100 ton je ponos mlade tovarne na letošnjem velesejmu. Od časa do časa zahrešči orodje velikih škarij za rezanje pločevine in preseka osemmilimetrsko pločevino kakor papir. Oboje je v seriji proizvodnje.

»Z lastnimi silami in domačim materialom gremo naprej,« pokaže delavec na oba stroja in elektromotor — izdelek tovarne »Sever« iz Subotice, ki poganja velike škarije.

»a kristalizator služi za kristalizacijo v industriji nafte in je prvič izdelan v naši državi.«

Ponosno stoji rdečemoder napis na čudnem, velikem stroju, zadnjem izdelku mladinske tovarne »Jedinstvo« iz Zagreba. Izdelan iz jeklene pločevine s dvojnimi stenami in iz šestih dolgih cevi, v katere so vgrajena spiralna mešala na redukatorski pogon, bo služil kristalizator za pridobivanje stranskih proizvodov v industriji nafte.

Kadar se začne obračati na mogočnih nosilcih velika, srebrnkasta rotacijska peč za topljenje in oplemenjevanje sive litine, jekla in železa, se pogledi obiskovalcev v velikih dvoranah nehote obrnejo k velikemu, ki se počasi vali okoli svoje osi in nagiba, kakor da bi hotel izliti žareče drobovje v kalupe za nove izdelke. Rotacijska peč je bila drugič izdelana v »Jedinstvu«.

zadruham dovoljenja za klanje živine in sušenje mesa, ki ga bodo oddali na račun obveznosti v svezem mesu za prihodnje leto. Obrati za delavsko preskrbo in drugi potrošniki zajamčene preskrbe lahko prezamejo živino ali meso na račun obrokov za prihodnje mesece ter sami poskrbijo za sušenje ali konserviranje.

To so glavni predpisi za najnujnejše ukrepe, da bo zagotovljena prehrana našim delovnim ljudem in da homo mogli nadalje neovirano izpolnjevati gospodarske plane. Podrobnejše predpise in navodila bosta že izdala svet za kmetijstvo in gozdarstvo. Da pa bodo ukrepi res uspešni, bomo morali vsi, vsak na svojem področju po svojih močeh sodelovati ter se zavedati njihovega velikega pomena.

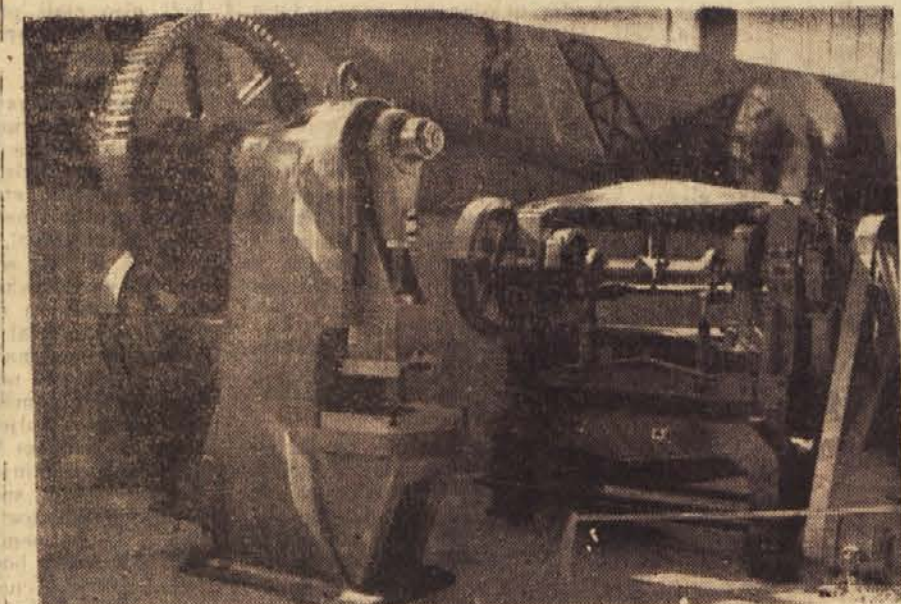
varne strojev »Bratstvo«, izdelki tovarne ventilacijskih naprav iz Zagreba, tramvajski elektromotor, produkt Mestnega elektrostrojnega podjetja Beograd, prvič v celoti skonstruiran in izdelan iz domaćega materiala po zamisli inž. Maksimovića, vrsta drugih novih in izpopolnjenih strojev, vse to se ujema z velikim napisom na steni:

»Izdelati čim več orodnih strojev, naprav za kemično in predelovalno industrijo, čim več lokomotiv, turbin in gradbenih strojev — to je osnovna naloga naše strojegradnje.«

OB LITOSTROJEM »POLŽU« IN »LADIJSKEM VIJAKU«

V levem kotu velikega paviljona razstavlja Litostroj. Obsežno spiralno ohišje, namenjeno Francoski turbin in hidrocentrali Moste, je postavljen pokonci, v ospredju pa počiva na lažjih ogromen tečaj z gredjo in vijakom, izdelanim iz svetlečega bronu. Na vprašanje, čemu služi tako velika »polževa hiša« in »ladijski vijak«, morajo trije tovariši iz Litostroja množici radovednežev vedno znova odgovarjati. Pred miniaturnim modelom Kaplanove turbine za hidrocentrale Zvornik, ki bo imela učinek 30.400 konjskih sil, se ustavljajo občudovalci v trumah. Pozornost vzbuja velika turbina za hidrocentrale Čokolja Sokolovica z učinkom 2200 KS in regulator za Kaplanovo turbino hidrocentrale Slap Zete.

»Nisem strokovnjak, pa vendarle bi rad vedel, kaj dela takle regulator v hidrocentrali,« vprašuje Litostrojčev tehnika miličnik, okoli katerega se je zbralo nekaj mornarjev, študentov in kmetov. Preprosto in razločno jim odgovarja tovariš ter pojasnjuje važnost enakomernega padanja vode na lopatice v turbini. Drugi bi spet rad vedel, kaj pomeni »zmogljivost 1500 mkg«, in tako dalje.

Mehanične stiskalnice — proizvod tovarne »Ivo Lola Ribar« v Železniku

PETO REDNO ZASEDANJE GENERALNE SKUPŠČINE OZN

Deklaracija o pravicah in dolžnostih držav

je bila po krivdi Sovjetske zveze in ZDA preložena na prihodnje zasedanje Generalne skupščine

Flushing Meadows, 27. sept. (Tanjug). Na včerajšnji dopoldanski seji Generalne skupščine se je začela razprava o predlogu splošnega komiteja, naj bi odložili obravnavanje točke o deklaraciji o pravicah in dolžnostih držav.

Kubanski delegat se je izjavil proti odložitvi tega vprašanja, vendar je za primer, če bi skupščina odklonila ta predlog, zahteval, naj se odloči, da bodo o deklaraciji razpravljali na prihodnjem zasedanju Generalne skupščine.

Jugoslovanski delegat Vladimir Simić je nastopil proti sklepu splošnega komiteja, da o predlogu deklaracije o pravicah in dolžnostih držav ne bodo razpravljali na tem zasedanju. Dejal je, da razprave o tem vprašanju ni mogoče imeti za preurjeno, kajti o tem vprašanju je razpravljala že komisija za mednarodno pravo.

V obrambo predloga, naj bi razpravo o tem vprašanju preložili, sta najodločneje nastopila delegata Poljske in Sovjetske zveze.

Tudi ameriški in turški delegat sta podprla predlog splošnega komiteja, da bi vprašanje deklaracije o pravicah in dolžnostih držav odložili na prihodnje zasedanje Generalne skupščine.

Jugoslovanski predlog, da bi deklaracijo sprejeli na dnevni red, je bil odklonjen s 40 glasovi, 3 delegati so se glasovanja vzdržali, 11 držav pa je glasovalo zanj. Kubanski predlog, da bi deklaracijo sprejeli na dnevni red prihodnjega zasedanja, je bil sprejet z večino 30 glasov. Šest delegatov je glasovalo proti, 9 delegatov se je pa glasovanja vzdržalo.

Med razpravo o sprejemu na dnevni red točke »ogrožanje politične neodvisnosti in ozemeljske nedotakljivosti Grčije«, je sovjetski delegat zahteval, naj bi to vprašanje popolnoma odstranili z dnevnega reda.

Jugoslovanski delegat Srdjan Prica je zahteval, naj bi ločeno glasovali o dveh paragrafih te točke dnevnega reda, kajti Jugoslavija nasprotuje prvemu paragrafu, t. j. da bi obravnavali poročilo protizakonito sestavljene, tako imenovane posebne komisije za Balkan, želja pa razpravljati o drugem paragrafu, ki govori o repatriaciji grških otrok. Jugoslovanski delegat je poudaril, da Jugoslavija spodbuja sklep Generalne skupščine o repatriaciji grških otrok in meni, da je dobro, če bi razpravljali o tem vprašanju, ker je Jugoslavija prav v tem pogledu postala predmet različnih napadov drugih držav.

Za obravnavanje poročila tako imenovane balkanske komisije je glasovalo 52 delegacij, proti pa 6 delegacij. Za drugi paragraf o repatriaciji grških otrok so glasovale vse delegacije razen ene.

Nato so obravnavali predlog, da bi na dnevni red sprejeli vprašanje kršitve sovjetsko-kitajske prijateljske in zavezniške pogodbe iz leta 1945 po Sovjetski zvezi. Sovjetski delegat je izjavil, da ni spora med Sovjetsko zvezo in Kitajsko. Proti sovjetskemu delegatu je nastopil kuomintangski predstavnik.

Pri glasovanju je Generalna skupščina sprejela predlog splošnega komiteja o postavitvi te točke na dnevni red.

Generalna skupščina je zavrnila sovjetski predlog, naj bi na dnevni red skupščine ne sprejeli poročila mednarodnega razsodišča o kršitvah človeških pravic v Romuniji, Madžarski in Bolgariji. Sovjetski predlog so zavrnili z 51 glasovi proti šestim.

Na popoldanski seji je Generalna skupščina sprejela z večino glasov v celoti poročilo splošnega komiteja glede dnevnega reda zasedanja skupščine.

Odmev govora zunanjega ministra Edvarda Kardelja

Pismo iz New Yorka

Ameriški stališči o Formozi

Malokateri govor predstavnika naše domovine je našel na tako močan odmev v svetu kakor prav govor, ki ga je imel v ponedeljek na zasedanju Generalne skupščine Organizacije združenih narodov tovariš Kardelj. V izveščkih so objavile govor vse glavne časopisne in radijske agencije, objavili in komentirali pa so ga tudi vsi največji časopisi v svetu.

Italijanski list »Il popolo« pravi, da je bil Kardeljev govor med najpomembnejšimi in najbolj opaženimi na ponedeljkovem zasedanju. Od ostalih italijanskih listov objavljajo komentarje Kardeljevega govora še: »Tempo«, »La liberta«, »La giustizia«, »Momento« itd., medtem pa informbirojevski italijanski listi »Unita«, »Avanti« in »Paese« v prvih poročilih niso objavili še ničesar, kar očitno kaže, da so čakali na komentar, ki naj bi prišel iz moskovske centrale.

Prav tako kakor italijanski, so povečali precej pozornosti Kardeljevemu govoru tudi angleški listi. »Manchester Guardian« v glavnem pozdravlja predlog jugoslovanske delegacije o ustanovitvi komisije za dobre usluge in pravi med drugim, da bi ta komisija omogočila večjo prožnost, kakor je bila mogoča do sedaj. Dopsnik »Timesa« piše med drugim: »Kardelj je prav tako govoril o sedanji sovražni kampanji proti Jugoslaviji, ki jo vodi Rusija in informbirojevske dežele... Poudarja pa tudi predloge jugoslovanske delegacije in njeno stališče glede spora na Koreji.

Vsi največji francoski časopisi objavljajo vest o Kardeljevem govoru na vidnih mestih. »OZN razpravlja o možnostih miru. Kardelj poudarja: »Svetu ni treba izbirati med hegemonijo ZDA in hegemonijo Sovjetske zveze«, to je naslov, pod katerim čez pet stolpcev objavlja poročilo o Kardeljevem govoru »Combat«. »Franc tireur« pravi v naslovu čez tri stolpce: »Kardelj obsaja agresijo na Koreji in predlaga ustanovitev stalne komisije za posredovanje brez petih velikih sil.« Nekateri drugi listi pa pravijo, da je jugoslovanski predlog o ustanovitvi komisije dobrih uslug »revolucionaren, ker gre preko veta petih velikih sil.« Medtem ko govor Kardelja pozdravlja večina javnega mnenja v svetu, se, razumljivo, informbirojevski kričači skušajo na vsak način opravičiti. Njihovi napadi so popolnoma brez moči in temelje le na znanih psovkih in že zdavnaj ovrženih lažeh.

Dopsnik agencije »TASS« piše na primer: »Predstavniki titovske klike je potolkel vse rekorde klevet in licemerstva, ko je pričel govoriti o odnosih med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo ter o zunanji politiki Sovjetske zveze.« Mar so »licemerstvo« podatki, ki jih je navedel tovariš Kardelj: 6732 protijugoslovanskih oddaj preko informbirojevskih radijskih postaj v šestih mesecih, ki jih lahko silijo vsak človek, pa naj bo kjer koli v svetu? Morda je »licemerstvo« dejstvo o 996 obrednih incidentih v dveh letih, ali pa 20 središč za protijugoslovansko de-

javnost v deželah informbiroja itd.? Vseh teh stvari razumljivo informbirojevska propaganda ne more zanikati. Zaradi tega si je izmislila novo laž, predvsem pa je njegov govor (Kardeljev — op. ur.) dobil osladno nianso, ko je pod firmo poziva na dajanje ekonomske pomoči slabo razviti medelam pričel prositi za kredit Jugoslaviji. Pravi moskovski dopsnik. Tovariš Kardelj v svojem govoru odločno in načelno zastopa stališče, da bi morale industrijsko razvitejšie dežele pomagati zaostali pri utrjevanju njihove gospodarske neodvisnosti in hkrati s tem tudi politične neodvisnosti.

Ta pesem informbirojevskih pionov je že stara. Doslej so se vedno trobili, da pomeni posojilo Jugoslaviji le »nov dokaz njene poti v naročje imperializma«. Vprašanje pomoči ekonomsko zaostali državam, ki branijo svojo neodvisnost, je za sovjetsko politiko razumljivo tri v peti. Pravila rešitev tega vprašanja namreč odločno razbija njihove nade v podobne akcije, kakor je na primer gospodarska blokada, ekonomska

odvisnost itd. Rešitev tega vprašanja pa lahko v dokajšnji meri zagotovi tudi enakopravnost in čimprejšnjo samostojnost narodov, ki te nimajo, n. pr. azijskih narodov. Da pa taka samostojnost in enakost vni v interesu Sovjetske zveze, ni treba posebej poudarjati, saj to dobro kaže vsa njena politika.

Podoben kakor dopsnik »TASS« si je izmislil laž tudi organ KP Francije »Humanité«: »Bevin in titovski delegat Kardelj podpirata ameriški plan o likvidaciji Varnostnega sveta.« To je njihovo glavno propagandno geslo, čeprav Kardelj niti z besedo ni omenil tega, naj bi »likvidirali Varnostni svet«. Prav nasprotno jugoslov. predlog o komisiji dobrih uslug se zdalec ni namenjen slabitvi in razbijanju Organizacije združenih narodov, marveč njeni krejitvi, še uspešnejšemu izvajanju njene osnovne naloge, ki je borba za mir. To pa je popolnoma nasprotno od sovjetskih težej, ki bi radi izbrile OZN samo za podružnico radiopostaje Moskve in organ, ki jim bi pomagal uresničevati hegemonistične namene.

Delo Varnostnega sveta

Delegacija FLRJ za sprejem Indonezije v OZN

Varnostni svet odklonil sovjetski predlog o vprašanju Koreje

Flushing Meadows, 27. sept. (Tanjug). Na seji Varnostnega sveta je bil odklonjen sovjetski predlog, da bi sprejeli na dnevni red vprašanje Koreje, sprejet pa je bil indijski predlog, naj se Generalni skupščini priloži sprejem Indonezije v OZN.

Delegat FLRJ dr. Aleš Bebler je glede sprejema Indonezije dal tole izjavo:

»Jugoslovanska delegacija z velikim zadovoljstvom podpira brez omejitve prošnjo republike Indonezije za sprejem v članstvo OZN.

Indonezija, ki je bila do pred kratkim znana samo kot zemljepisni pojem, je postala zaradi lastnih naporov v razmeroma kratkem času neodvisna država. To dejstvo je eden izmed najbolj vidnih primerov politične zrelosti azijskih narodov. Hkrati je tudi dokaz več, da človeštvo, čeprav je včasih navidez drugače, stalno in neubranljivo napreduje k uresničenju pravic vseh narodov do samoodločbe. Sprejem Indonezije, nekoč kolonialne države, bo po našem mnenju potrdilo te zgodovinske težnje. Iz teh razlogov bom glasoval za predlog delegacije Indije, se pravi, za to, da Varnostni svet brez odlašanja pošlje priložilo Generalni skupščini, da se republika Indonezija sprejme v članstvo OZN.

O predlogu, naj bi pri razpravi o Formozi pozvali predstavnika vlade LR Kitajske, je bilo sklenjeno, da se o tem odloči na prihodnji seji. Britanski delegat Gladwyn Jebb je predlagal, naj bi kot drugo vprašanje dnevnega reda obravnavali pritožbo proti napadu na Formozo. Sovjetski delegat je podprl ta predlog, vendar

je zahteval, naj Varnostni svet predvsem obravnava njegov predlog resolucije, ki obsaja ameriško bombardiranje na Koreji. Na pripombo britanskega delegata, da sovjetski delegat s tem odloga sprejetje sklepa, ali naj se pozove predstavnik LR Kitajske, je sovjetski delegat predlagal, naj se VS takoj izjavi o tem vprašanju, vendar je Svet odločil, da bodo o tem vprašanju razpravljali na prihodnjem sestanku VS.

Sklep, da se priprone sprejem Indonezije v Zdržene narode, je bil sprejet z 10 glasovi. Protj ni glasovala nobena delegacija, vzdružil pa se je samo predstavnik Kolumbanga. Svoje stališče je utemeljil s tem, da je indonezijska vlada priznala vlado LR Kitajske.

Predsednik VS Gladwyn Jebb je izjavil, da morajo biti obtožbe Izraela proti arabskim državam, ki so bile sprejete prejšnji teden, stavljene na dnevni red skupno s pritožbo Egipta, in sicer kot »palestinsko vprašanje«.

Pismo delegacije ZDA v zadevi bombardiranja kitajskega ozemlja v Mandžuriji

Delegacija ZDA pri OZN je priznala v pismu generalnemu tajniku OZN Trygue Lieju možnost, da je ameriško letalo odrglo ponoči 22. septembra bombe v bližini Antunga v Mandžuriji. V pismu izraža delegacija ZDA obžalovanje zaradi tega dogodka in poudarja, da bo zastavila vse napore, da bi se v prihodnje preprečili tak incidenti. ZDA so ponudile povračilo škode, če bi anketa Združenih narodov ugotovila, da se ameriška letala v resnici bombardirala mandžursko ozemlje.

Ameriška delegacija opozarja v pismu, da je uporabila Sovjetska zveza v začetku t. m. v Varnostnem svetu veto proti predlogu, da bi poslali v Mandžurijo anketno komisijo zaradi podobnega incidenta.

Izredni poslanik FLRJ v Kanadi

Beograd, 27. sept. (Tanjug). Sinoči je odptoval iz Beograda dr. Rade Pribičević, novi izredni poslanik in pooblaščen minister FLRJ v Kanadi. Na postaji sta se od njega poslovila pooblaščen minister dr. Sloven Smolčak, načelnik protokola in dr. Sergej Makledo, načelnik oddelka zunanjega ministrstva. Ob slovesu je bil navzoč tudi kanadski odpravnik poslov FLRJ g. G. Crean.

Ameriški veleposlanik v Londonu odstopil

Washington, 27. sept. AFP poroča: Veleposlanik ZDA v Veliki Britaniji Lewis Douglas je podal ostavko na svoj položaj, ki jo je predsednik Truman sprejel.

POLOZAJ NA KOREJSKI FRONTI DESET KILOMETROV JUŽNO OD SUVONA SO SE ZDRUŽILE AMERIŠKE ČETE

in odrezale več severnokorejskih divizij na jugozapadu Koreje

Tokio, 27. sept. (Tanjug). — Enote ameriške sedme pehotne in prve konjenične divizije so se sinoči združile v bližini 10 km južno od SUVONA — je rečeno v posebnem sporočilu ameriškega glavnega štaba iz Tokia, ki ga prenaša AFP. Enote prve konjenične divizije so krenile pred 4 dnevi iz Tabudonga in napredovale okrog 120 km, ne da bi našle na močnejši odpor severnokorejskih čet. Z združitvijo teh ameriških čet so odsekane tri severnokorejske divizije v jugozapadni Koreji. Na tem področju je Tedžon, edino večje severnokorejsko mesto, ki je še v rokah Severnih Korejcev.

Na področju Seula so severnokorejske enote izvedle sinoči tri protinapade na ameriške položaje. Vsi trije napadi so bili odbiti. Severni Korejci so imeli 1.300 mrtvih, ujetih pa je bilo 650 vojakov.

V sporočilu ameriške osme armade, ki ga prenaša United Press, je rečeno, da so čete druge ameriške divizije po zavzetju Kočanga nadaljevale s čiščenjem severnokorejskih čepov in napredovale proti jugozapadu 12 km. Enote 12. divizije na južnem delu fronte pri Čindžuju so napredovale okrog 20 km severno od tega mesta ter pri tem našle na vedno močnejši odpor severnokorejskih sil.

Na vzhodni obali so južnokorejske sile nadaljevale z napredovanjem brez odpora. Tretja divizija je napredovala okrog 40 km vzdolž vzhodne obale. Druge južnokorejske divizije na ostalih sektorjih fronte so prav tako napredovale do 20 km. Severnokorejsko poročilo še vedno zatrjuje, da dajejo severnokorejske čete silovit odpor ameriškim silam, ki skušajo prodreti v Seul.

Toda rezultati lanskoletnih parlamentarnih volitev, kakor tudi istošnih deželnih volitev v Nordrhein-Westfalen in Schleswig-Holsteinu, ki so pokazali govor premik v desno, pričajo, da se socialdemokrat — tako imenovani »strelji sil« — in strankam centra vse bolj majoja tla pod nogami. Ta proces gre sicer zelo počasi, vendar je logična posledica današnje politike štirih velisil do Nemčije, politike vseh nemških strank, posebno pa še politike Komunistične partije Nemčije, ki namesto da bi ljudstvu znala pokazati pravo pot, s svojo agenturno politiko skrajno desničarskim skupinam vsepovodno lajša pot, omogoča, da demagoška gesla desničarsko-nacionalističnih, pronacističnih skupin naletijo na večji posluš nemškega naroda, kakor bi sicer.

Skrajno desničarske, nacionalistične, federalistične stranke in struje so v zahodni Nemčiji pričele poganjati kmalu po koncu vojne. Takrat, 1946. l. je bilo n. pr. v britanski zašedbeni coni 17 takih in podobnih strank, v ameriškem področju pa deset. Na volitvah za zahodnonemški parlament je — čeprav ne na celotnem ozemlju Zahodne Nemčije, marveč v posameznih deželah — nastopilo 15 takih desničarskih strank. »Deutsche Rechtspartei«, ki ji načeljuje Hitlerjev krvnik, nacistični general Remmer, »Deutschnationale Volkspartei«, »Deutsche Partei für Recht in Freiheit«, »Rechtssozialistische Deutsche Arbeiterpartei«, »Notgemeinschaft der Fliegergeschädigten, Sozialrentner und Währungsgeschädigten«, »Bund der Deutschlandserneuerunge«, »Bayernpartei«, »Wiederaufbau Vereinigung« itd.

Zahodna Nemčija in velike sile

Te stranke, medsebojno sicer neenotne, z zmedenimi programi, ki pa imajo nekaj ali od socialistov ali od idej nekdanjega naciata Otta Strasserja, ali Hitlerjevega »Mein Kampf«, Arbeitsdiensta, antisemitizma in idej revanše, so v primerjavi s prejšnjimi deželnimi volitvami dosegle gotov številčni porast. Veliki del teh strank — bodisi Remmerjeva »Deutsche Rechtspartei« ali nacionalistična »Deutsche Partei«, je dobil na volitvah skoraj dvakrat toliko glasov, kakor pred leti, in s tem seveda tudi že gotov vpliv. (Remmerjeva socialistična skupina razpolaga v bonnskem parlamentu s 5 mandati, nacionalistična Nemška stranka z 18. Ostale desničarske stranke imajo skupno 94 poslancev.)

Ta volitve so torej pokazale, da v zmedii, ki danes vlada v Nemčiji, raznim strankam z izrazito nacionalističnimi težnjami, ob gotovi dozi spretnosti ni težko ribariti v kalnem.

Če poleg tega še upoštevamo: — da je, po uradnih cenitvah, danes v zahodni Nemčiji okrog 100.000 vojnih zločincev, SS-orčev, paznikov koncentracijskih taborišč in drugih podobnih elementov, ki so se po vojni pogreznili v zemljo in sedaj pod raznimi lažnimi imeni žive naprej svoje nekdanje življenje; — da so takoiimenovana denacificacijska sodišča, ki so že tako blago in z rokavicami ravnala z nacisti, sedaj popolnoma prenehala s svojim delom; in v zadnjem času že obojone nacistične in vojne

zločince na debelo izpuščajo; da mnogi nacistični generali, feldmaršali in drugi sploh nikoli niso stali pred sodiščem, marveč docela svobodno in neovirano dajejo izjave glede bodočega razvoja Nemčije, propagirajo novo nemško armado, pišejo spomine, v katerih bi na vsak način radi oprali nacistični generalni štab, se z drugimi nacisti svobodno sestajajo in kujejo načrte itd. — potem se, čeprav zaenkrat še blede, nevarnost nacionalistično-pronacističnih strank, nevarnost novega zastrupljanja nemškega naroda, nikakor ne sme podcenjevati.

Res je, da so bile izkušnje, ki si jih je nemški narod nakopičil v zadnji vojni — nauk, ki se ne da in ne more tako hitro pozabiti. Zato se zaenkrat tudi vse ideje revanše, razizma in nacionalizma omejujejo le bolj na bivše nacistične in odkrite reakcionarje in nimajo odziva med nemškim narodom, ki ga spominja na prestano trpljenje v vojni, ruševine, vojne žrtve na vsakem koraku in današnja stiska le preglasno spominjajo na čase »trefjega rajha«. Vendar pa ti spomini, povezani s trenutno brezperspektivnostjo — ker se napredno gibanje, ki bo nemškemu ljudstvu lahko pokazalo pot lepše bodočnosti šele poraja — niso nekaj stalnega, ne morejo za vse čase prevladovati, ne morejo še naprej potiskati nemškega naroda v apatičnost. (Zanimivo je, da se je pri anketi, ki so jo pred kratkim izvedli v zahodni področjih, okrog 57 odstotkov vprašanih

izjavilo v prilog nacionalističnega režima, zato »ker ni bilo brezposelnosti, ker so imeli plačani dopust, ker je bila socialna zaščita« itd., čeprav so pri tem odklonili nasilje, ki so ga nacisti izvajali.)

Komunistična partija zahodne Nemčije danes sploh ne vodi računa o političnem, gospodarskem in kulturnem položaju in razvoju v »Zvezi republik«, ne upošteva posebnih zgodovinskih okolnosti, gospodarske strukture itd., ampak na vsakem koraku posnema Enotno socialistično partijo Nemčije, ki se strogo ravna po navodilih sovjetske zunanje politike. Pod vodstvom Maxa Reimanna, stodoletnega maličkalca sovjetske zunanje politike, je KP zahodne Nemčije postala instrument tuje sile, ki ne dela drugega, kakor reklamira Sovjetsko zvezo, hvali njene izkušnje kot vzor, ki se mora — a do č — presaditi na Nemčijo in se zgublja v hvalisanju vsakega akta sovjetske zunanje politike, bodisi v sosednem, vzhodnem področju Nemčije, bodisi kjer koli drugod. Skratka, KP zahodne Nemčije je postala vojno orodje v rokah voditeljev Sovjetske zveze in zato ni čudno, če je tudi tu prišel do polnega izraza sovjetski revizionizem in velikoruski imperializem.

Zavoljo tega pa tudi vodstvo KP Nemčije iz dneva v dan zgublja na svojem vplivu. Še več, zahvaljujoč tej politiki in ob pomanjkanju resnično revolucionarne sile, nemški proletarijat množično zapušča KP zahodne Nemčije (ker napačno identificira revolucionarno, komunistično gibanje s sovjetsko zunanjo politiko) in s tem krepi postojanke meščanskih in reakcionarnih strank.

New York, 16. septembra 1950.

Jože Smole

V Poljubinu je mlada in majhna zadruga ki pa zgledno izpolnjuje svoje obveznosti do države

Nedalek od Tolmina je pod strmo skalnato pobočje etisnjena vasica Poljubin. Lani spomlad so tu osnovali delovno zadrugo. Takrat je vstopilo v zadrugo 14 gospodarstev, sedaj pa se je njih število zvišalo na 17, kar je nekako četrtina vasi. Za zadrugo v Poljubinu pravijo, da je med najboljšimi v okraju, z njo da se lahko merita samo zadrugi v Krodu in Čescači.

Tolminci so dobri živinorejci; krompir jim tudi odlično uspeva, drugo pa je že bolj za dodatek. Tako se tudi v Poljubinu pečajo v glavnem z živinorejijo in pridelovanjem krompirja.

Tisoč ovac?

Zadrugniki imajo okrog 50 glav goveje živine. Večji del goved je sedaj še na planini, kjer so spomladi zgradili zaščitno stajo. Paša je bila letos izredno dobra in uspeh ni izostal, kar se pozna posebno pri oddaji mleka in mlečnih izdelkov. Za večji razvoj govedorejije pa je potreben zlasti skupen hlev. Sedaj je živina porazdeljena po večjih združnih hlevih v vasi, vendar je to le zastilna rešitev.

Ovce imajo le na običnih in še to le malo, tako da proizvedejo volne komaj za del lastnih potreb. Če pa bi uredili hleve, stajale in mlekarne, bi bilo možno pastiti okrog 1000 ovac. Pravijo, da so jim na okraju obljubili nekaj ovac za začetek, dobili pa niso še nič. Sedaj nameravajo kljub temu ustanoviti zadržno ovčjo šredo iz prirastka na običnih. Za razvoj ovčereje je nujno potrebno, da OLO prisrčno zadrugi na pomoč.

Stokrat več krompirja kot pšenice!

Na ravnini med vasio in glavno cesto imajo tudi nekaj polja, kjer odlično uspeva krompir. Tolminski krompir je zelo dobre sorte in ga prodajajo kot semenskega. Hektarski donos je bil letos povprečno 330 stotov, kar je mnogo več kot lani in kot na njihavih drugih vaščanih. Da se krompir najbolj izplača, je razvidno iz naslednjega: donos pšenice je bil na hektar 3,3 stota, krompirja pa na enaki zemlji 330 stotov, torej je 100krat več. Pridelajo tudi precej koruze,

ki dobro uspeva in tudi letos odlično kaže.

Vsemu temu je primerna tudi obvezna oddaja. Krompirja bodo oddali več kot vsi ostali kmetovalci KLO skupaj (zadruška obsega 10% gospodarstev v KLO). Prekorajčili bodo tudi plan oddaje mleka in mlečnih izdelkov. Teža bodo oddali okrog 900 kg. Izpolnili so tudi oddajo goveje živine. Tudi fižola so oddali, kolikor je bilo treba. V izpolnjevanju dolžnosti do države si lahko poljubinske zadrugnike vsaka druga zadruga vzame za zgled. Po vsem tem se ravna tudi zasluzek zadrugnikov; lani so dobili za delovni dan 110 din, letos pa računajo, da se bo zvišalo na okrog 200 din, kar je vsekakor že velik uspeh.

Še o nekaterih stvareh

O brigadnem sistemu je v poljubinski zadrugi težko govoriti; lahko rečemo, da so vsi zadrugniki ena sama brigada, ki primajo vsi za delo tam, kjer je trenutno najbolj potrebno. Seveda, ko se bo število zadrugnikov povečalo, ko bodo redili večje število ovac in zgradili goveje hlev, bodo morali misliti tudi na boljše organizacijo dela. Podobno je z normami, ki jih imajo le v živinoreji. Težava je v tem, ker so zemljišča silno raznolika in razkosana in bi bilo treba za vsako njivo določiti posebno normo. Če že ne sedaj, pa bo treba pozneje, ko bodo njive bolj arondirane, tudi poljedelska dela normirati, saj imajo normirca, ki je bil na tečaju.

Se nekaj moramo omeniti. Na lepa zadruga krompirja se je »naseli« koloradski hrošč. Zatrtali so ga vse leto, toda zatrti ga še niso. Kaj pomeni koloradski hrošč za krompirjača v tolminskem okraju, ni potrebno posebej podarjati. Zatiranje letos ni povsem uspešno, ker ni bilo etnotnega nastopa proti škodljivcu. Medtem ko so zadrugniki in ostali vaščani v Poljubinu iskali in zatirali hrošče, so v sosednjih vaseh trdili, da hrošča ni. Za drugo leto se morajo v vsem okraju bolje pripraviti, da rešijo tolminski krompir pred uničenjem.

Tako je v zadrugi v Poljubinu uspešno so veliki, pa tudi nekatere pomanjkljivosti so se. Zadrugniki so resno prišli za delo in bodo pomanjkljivosti gotovo odpravili. Običnice imajo razmeroma majhne (15 do 25 arov) in nimajo mnogo dela z njimi, zato veliko večino časa delajo v zadrugi in od tega imajo velike koristi.

Štajerski zadrugniki so obiskali zadrugo na Primorskem

Zdrava in koristna je bila pobuda zadrugnikov v mariborski okolici, da obiščejo zadrugne skupnosti v drugih predelih naše domovine. To je prav lepo dokazal tridnevni izlet večje skupine zadrugnikov, ki so v minulim tednu obiskali Primorsko.

Najbolj sta zadrugnike zanimala živinoreja in vinogradništvo. V Tolminu so domačini goste seznanili z mnogovrstnostjo predelave mleka. Zal planjarje niso mogli obiskati zaradi slabega vremena. Še bolj so pritegnili pozornost štajerskih zadrugnikov visoki trsnji in planžanski breskvinji nasadi v Brdih. To je razumljivo, saj se pretežno večina zadržug v mariborski okolici ukvarja večidel z vinogradništvom in sadjarstvom.

Ni čuda, da so jih brdski vinogradi navdušili. Letos dajejo tudi do 70 hl hektarskega donosa, medtem ko za zadržugo štajersko trto 20 hl na hektar že

veliko pomeni. Vse to je zadrugnike vzpodbudilo, da so široko razpravljali o nujnosti čimprejšne obnove domačih vinogradov. Letošnjih 10 ha obnovljenih zadrugnih vinogradov v mariborskem okraju še zdaleč ne zadostuje, saj je polovico trte skoraj dobesedno izžrpane.

Štajerske zadrugnike je prijetno presenetilo tudi vzorno zadrugno sožitje primorskih zadrugnikov, ki so ga srečali prav v vseh treh zadržugah. Čeprav primorski tovariški veliko skromneje živijo kot štajerski zadrugniki, je zadrugna zavest na Primorskem mnogo večja. To so gostje videli tudi iz lanskoletnih delovnih dni, ki kažejo, da tam zadrugniki veliko več svojega dela vlagajo v zadržugo kot na Štajerskem. Ni tudi toliko prepričani za vložen inventar, kot v nekaterih štajerskih zadržugah, pa tudi za gradnjo gospodarskih poslopij, modernih hlevov in svinjakov je med primorskimi zadrugniki več zanimanja.

Spotoma so si izletniki ogledali še reško pristanišče in ladjedelnico, vrhniško tovarno usnja in Novo Gorico — povsod pa jih je navdušila veličina našega dela.

Ob razhodu so obljubili, da bodo o vsem govorili tudi svojim zadrugnikom, v prihodnjem letu pa se bodo napolnili na drug tak izlet k bratskim srbskim zadrugnikom.

Partizanski tabor v stanjelu

V nedeljo ob 10. uri bo v Stanjelu na Krasu velik partizanski tabor v splošno sedme obletnice ustanovitve XIX. SNOB »Srečka Kosovelca«. Proslava bo po naslednjem programu:

Dne 30. septembra: Zbor Kosovelove brigade in odhod na položaje v Stanjelu, kjer bo taborni ogenj. Predvajanje filma »Na svoji zemlji«.

Dne 1. oktobra ob 9. uri: Prikaz borbe za Stanjel — sodeluje Kosovelova brigada in izvenariljska vzgoja. Ob 10. uri otvoritev tabora in govor. Poklonitev vencev na skupni grob naših padlih borcev NOV in podelitev odlikovanj. Partizansko kosilo. Ljudsko rajanje s partizanskim kulturnim programom. Nastopa kulturna skupina IX. korpusa, pevski zbori, folklorne skupine in predvajanje filma »Na svoji zemlji«.

Vabimo vse bivše borce, njihove svoje, znanke in prijatelje, vse naše partizanske mamicе, bivše kurirke in obveščevalke, terenske aktiviste in vse ostale, ki so Kosovelovi in ostalim našim brigadam pomagali in se z njimi veselili zmaga nad okupatorjem, da se tabora udeležijo. Naj bo tabor v Stanjelu ponovna velika manifestacija pripravljenosti na borbo za dokončno doseganje cilja — za zgraditev socializma.

Odobrena je polovična vožnja za II. in III. razred vseh vlakov. Kupite na odhodni postaji celo karto in obrazec K 13, ki ga boste dali na postaji potrditi in vozni listek vam bo služil za povratek. Večje skupine naj se poslužijo ugodnosti sindikalnega popusta. Opozarjamo, da prinesete s seboj porcije in žlico ter posodo za vino!

Pripravljalni odbor

O nastanku in borbah KOSOVELOVE BRIGADE

V teh dneh (19. septembra) revolucionarnega zagona primorskega ljudstva, ki ga poznamo na Primorskem tudi pod imenom »prva svoboda«, je prišlo preko Mafuna odposlanstvo Glavnega štaba NOV in POS, katerega je vodil Franc Leskošek-Luka. V tem odposlanstvu sta bila novi komandant in politkomisar Operativnega štaba za Zapadno Slovenijo, ki se je pozneje preimenoval v štab III. Operativne cone »Alpeke« in decembra v štab IX. Korpusa, generalmajor Lado Ambrožič-Novljan in generalni poročnik Dušan Kveder-Tomaž. Ta novi štab, ki se je nahajal v Stomažih nad Ajdovščino, je izdal dne 22. septembra 1943 odlok o formiranju novih brigad, ki bi sestavljale tri divizije. Na Krasu so ustanovili Tržaško divizijo pod poveljstvom kapetana Roberta Borštnerja-Radeta. Osnovno jedro te divizije je tvorila XIX. SNOUB »Srečka Kosovelca«. Spadale pa so v divizijo še 3. SNOUB »Ivana Gradnika« in italijanska brigada, sestavljena v glavnem iz delavcev iz Trsta in Tržiča. Ta divizija je bila po nemški ofenzivi konec septembra razdeljena med ostale divizije. Na Goriškem se je osnovala »Goriška divizija« pod poveljstvom podpolkovnika Alberta Jakopiča-Kajtima, ki se je pozneje imenovala XXVI. in končno XXX. divizija NOV in POJ. Na meji med Primorsko in Gorenjsko pa je bila ustanovljena Triglavska

divizija pod poveljstvom podpolkovnika Dušana Šone-Duleta, ki se je pozneje nekaj časa imenovala XXVII., nato pa XXXI. divizija NOV in POJ. V istem času so nastale v Brdih in Slovenski Benečiji pod poveljstvom Vladimirja Kne-

Prvi komandant Kosovelovce brigade Ivan Turšič-Iztok

ževiča. Volodje tri brigade z imenom »Šoške«, ki so imele svoj operativni štab za Zapadno Primorsko. Pod poveljstvom tega štaba je spadala tudi italijanska brigada iz Furlanije. Te brigade so bile po oktobrski nemški ofenzivi priključene XXX. diviziji.

23. septembra zjutraj so me poklicali v štab cone. Sprejela sta me tov. Novljan in Tomaž. »Na Kras greš, Mirkolmi je smeje dejal Novljan ter mi potisnil v roko odlok o formiranju XIX. SNOUB »Srečka Kosovelca« z imeni članov prvega štaba brigade. »Nekje zunaj je Izток. Potišči ga! Takoj krenita na Kras in formirajte brigado! Vse podrobneje smo se že zmenili z Iztokom! Štanišli smo si roke.« Držite se, Kosovelovci! je še zaklical za menoj Tomaž. Šel sem, da potiščem Iztoka, ki ga takrat osebno nisem poznal. Šlihal sem pa tiste dni mnogo o njem. Bil je eden izmed komandantov na »Goriški fronti«. Našel sem ga v veži osnovne šole, kjer je gruči partizanov z gorečnostjo razlagal potek borbe za Gorico in trenutno stanje na fronti, s katere je pred nekaj urami prišel. Bil je ves v ognju. Kdor ga je videl takrat, je moral priti do ugotovitve, da je ta, komaj 20letni temnolasi in nekoliko temnopoltni fant, doma tam nekje od Rakelca, rojen vojak!

Da je bil ta moj prvi viš pravilen, sem spoznal pozneje, ko sem ga imel priložnost opazovati. Energično, brez oklevanja je znal presoditi položaj in dati veljavna. Bil je sam strunen in je strumnost zahteval od svojih podrejenih. Spominjam se ga, kako je čisto šdel nad

Karl Marx - Friedrich Engels: O umetnosti in književnosti (CZ 1950)

Knjiga Karl Marx - Friedrich Engels: O umetnosti in književnosti je dokaj srečno izbran zbornik, izbran iz večjih del obeh klasikov znanstvenega socializma, iz odlomkov člankov, pism itd. Kljub sorazmerno skromnemu obsegu (204 strani) je to po vsebini bogata in dragocena knjiga, ki je neogibno potrebna vsakomur, kdor hoče poznati marksizem.

Seveda si je treba biti na jasnem, kaj je v knjigi in česa v njej ni. Naslova ni treba jemati preveč dobesedno v toliko, ker sta pač bila oba klasika — Marx in Engels — predvsem genialna sociologa, filozofa, ideologa in politika, ki za mareski (po Engelsovi izjavi) včasih niela imela »ne časa ne mesta ne priložnosti« (str. 18). Temu primerno je tudi v tej knjigi upoštevana predvsem literatura in je videti, da sta Marx in Engels tudi literaturo pogostokrat gledala pretežno s sociološkega ali pa tudi filozofskega stališa. O tem priča prav zgovorno imensko kazalo na koncu knjige. Imen je 215. Med temi je nekaj nad sto literatov (med katere lahko prištejemo n. pr. tudi Luthra in Macchiavellija), dalje so štiri likovni umetniki, Dürer, Leonardo, Raffael in Thorwaldsen, in dva muzika, Wagner in Paganini, pri čemer je treba upoštevati, da je Wagner sam pisal tekste svojih oper in teoretične razprave, da je bil torej tudi po svoje literat. Med ostalimi omenjenimi imeni je precej političnih publicistov, ki jih ne omenja nobena literarna zgodovina (Benham, Bloch, Buchez i. dr.), okrog 16 filozofov (če Diderota ne štejemo mednje, temveč med literate), trije zelo znani znanstveniki (Darwin, Kepler, Leverrier) poleg precejšnje vrste ideologov in politikov (Blum, Cromwell, Danton, Guizot in drugi). Samo vladarjev je omenjenih 11, če štejemo mednje enega papeža.

Oba klasika marksizma torej nista izdelala in nista hotela izdelati podrobne obravnave umetnosti, temveč le nekakšen »uvod v proučevanje«, pri čemer sta se pa korenito bavila z razlago zavesti posameznega človeka in prišla do neovrgljivega zaključka, da je »način proizvodnje materialnega življenja... pogojoj socializmu, političnemu in duhovnemu procesu življenja nasploš«, pri čemer pa sta ugotavljala, da ni »edini aktivni vzrok, temveč gre za »medsebojno učinkovanje na podlagi ekonomske aktivnosti, ki se v zadnji instanci vedno uveljavlja«.

V razlagi teh načel je največja vrednost te knjige. Saj je nemaljšava zasluga obeh klasikov, da sta uvedla v proučevanje duševnih procesov in duševne kulture upoštevanje ekonomske strukture

reda v Fijeli, kar je povzročilo precejšnje stvorka. V sredo 20. novembra je prispel iz Ljubljano samo rodnaj »Putnikovo« avtobus, ki je pripeljal 11 skupino gostov. »Putnik« pa je bil telefonsko obveščen, kaj se je zgodilo. Ta avtobus naj bi odpeljal naša druga del 10. skupine, moral pa je seveda najprej odpeljati v Divača prvi del. Kot rečeno je bilo v drugem delu 32 gostov. »Putnik« pa je poslal ponje avtobus, v katerem je s priplopnimi vred komaj 40 sedežev. Drugi del 10. skupine se je vrnil v Ljubljano šele v četrtek proti jutru. Mnogi člani te skupine so brez lastne krivde ostali en dan ali celo dva dni iz službe.

To ni prvi tak primer nerada v »Putnikovem« avtobusnem prometu. Nekaj podobnega se je zgodilo v začetku avgusta. Nastane vračanje, kdo je tu kriv. Krivda zadane predvsem šoferja, ki je sprejel v avtobus potnike, čeprav je vedel, da bi moral odpeljati nazaj v Ljubljano goste in doma GO ZSS. V veliki meri so krivi tudi potniki, ki so zasedli avtobus, čeprav so vedeli, da je rezerviran. Kriv pa je tudi »Putnik«, ki ni takoj po prvem takem primeru poskrbel za red v svojem avtobusnem prometu. Zakaj je na primer prispel v torek v Fijeso njegov avtobus brez spremljevalke, ki je ostala baje v Izoli? Šoferjeva skrb je in mora biti predvsem varna vožnja, za vse drugo pa mora skrbeti spremljevalka oziroma spremljevalca.

In zakaj »Putnik« dopušta da vožnja na tako dolgi in naporni progi do skrajnosti izmučeni šoferji, kakor je bilo zadnje aredo, ko je šofer sam opozoril potnike, naj se ne vneemirajo, če bo moral med vožnjo avtobus za kake pol ure ustaviti in malo sadremati, ker je vozil še drugi dan brez počitka!

»Putnik« naj o tem dobro premisli in poskrbi, da ne bo več upravičljenih pritožb zaradi njegovega avtobusnega prometa. Ošividec

držbe. Dokaz tega vplivanja — vplivanja najbolj materialnih proizvodnih sil družbe na najbolj rahla duševna dogajanja lahko primerjamo z revolucionarnim odkritjem razvojnega načela v živni naravi, ki ga je dokončno dokazal Darwin. To načelo se je v desetletjih po odkritju uveljavilo kljub benemenu naprotovanju in številnim vulgarizatorjem. Ne moremo pa se čuditi, da se načela zgodovinskega materializma doslej niso uveljavila tako popolnoma, kakor razvojna teorija.

Po uvodnem poglavju, ki postavlja načela, pa sledijo v knjigi številni odstavki, v katerih vidimo primere plodovitega obravnavanja razrednega značaja ideologij itd. Vsaikomur, ki se bavi z literaturo, bodo dragoceni sestavki, kakor »Vse preobračajoča moč denarja«, v katerem je videti, kako natančno je Marx poznal Shakespearea in Goetheja.

Prva dva odseka v knjigi imata naslov »Nastanek in razvoj umetnosti in »Umetnost v kapitalistični družbi«. Kakor smo videli zgoraj, gre predvsem za raziskovanje družbene zavesti in v njej zrasle osebne zavesti. Tretja skupina manjših poglavij se imenuje »Problemi realizma v umetnosti«. V njih sta oba klasika prav duhovito in kulturno pokazala, kako je mogoče prav s sociološkim pogledom poglobiti svoje gledanje na človeški značaj in ravnanje (n. pr. Socialne in zgodovinske korenine literarnega razcveta). Četrta skupina poglavij so »Pripravki k literarni zgodovini«. Tudi med temi je nekaj posebno zanimivih (o Goetheju, o Danteju, o Balzacu itd.). Obaj klasika sta se spet ravnala po dognanih načelih, ki jih seveda ni treba — kakor pravi Engels — uporabiti za »vzvod za konstruiranje na hegeljanski način« ali — bi mi dodali, za kaj, s katerim tebi neprijetnega človeka vulgarno lopneš po glavi!

V dodatku »Kritika mladostne poezije in spomini na Karla Marxa« je spet nekaj psihološko zelo zanimivih podatkov. Primer: Marx je odgovoril na vprašanje »Vaše najljubše opravilo?« kratko: »Brskanje po knjigah«, kar pa nam spet dokazuje, da je naslov knjige kljub vsej tehtnosti vendar mogoče malo preširok.

Seveda zato knjiga ni nič manj dragocena. Marx in Engels se kaže za v njej kot izredno bistrouma, domiselna, temperamentalna in kulturna človeka z velikim znanjem. Čudoviti sta n. pr. Kirina in pronicavost, s katero zna Engels v Ibenovih dramah odkrivati pozitivno silo značajej Norvežanov, kjer »kmet ni bil nikoli podložnik«. Pri tem ostane Engels preprost in se rad od srca nameje, ter se čudi, da v »Nemšiji ljudje tako strahno resno jemljejo drug drugega« in kjer se zdi, da je »...humor prepovedan« in »določajoče prva državljanska dolžnost«. Ob takih mestih čutimo, kako izredno simpatična človeka sta bila oba ustanovitelja marksizma in samo lahko občudujemo trume »marksistov«, ki se jih ni dotaknila ne širina in globina, ne zdravi razum in preprosto človeško čustvo, in že celo ne humor obeh ustanoviteljev znanstvenega socializma. In še nekaj izhaja iz te knjige. Videti je, da sta bila Marx in Engels mnenja, da je treba o kulturnih stvareh pisati kulturno in a polno odgovornost. Tudi v tem sta nam samo lahko vzor.

Branko Rudolf

ODHOD NAŠIH KIRURGOV NA KONGRES V PARIZ

Beograd, 27. sept. Konec t. m. bo odšla v Pariz delegacija kirurškega društva Jugoslavije na kongres kirurgov držav francoskega jezika, ki bo od 2. do 7. oktobra letos.

V delegaciji, ki se bo udeležila kongresa kot gost francoskih kirurgov, so akademik dr. Božidar Lavrič, prof. med. fakul. v Ljubljani, dr. Voja Stojanović, docent medicinske fakultete v Beogradu, dr. Dimitrije Jusbašić, profesor medicinske fakultete v Skoplju, dr. Blagoje Kovačević, profesor medicinske fakultete v Sarajevu, in dr. Branko Oberhofer, asistent medicinske fakultete v Zagrebu.

oni naredili v posamezni situaciji Bil je izredno dober tovariš, osebno hraber, pravi oče svojih brigadi. Zato so ga borci tudi ljubili in mu zaupali. Izredno je cenil hrabrost in odličnost ter vestnost v opravljanju službe.

Tako se je zgodilo, da se je decembra 1943 vračal ponoči iz obhoda enega izmed bataljonov v štab brigade. Na straži je bil mlad fant, ki Iztoka še ni poznal, ker je prišel v štabno patrolo šele prejšnj dan. Ustavil ga je in ker ni znal dogovorjenih znakov, ga je prišlil, da je legel na cesto in ležal tako nad eno uro v cestni mlaki. Vse prigovarjanje ni pomagalo. Rešil ga je dežurni, ki je prišel na zameno straže. Ko je prišel v štab ves moker in premrzan, je rožantil in se jezil, da je bilo kaj. Drugo jutro pa je ukazal postrojiti patrolo in mladega stražarja za njegovo vestno službo pred vsemi pohvaliti.

Stopil sem k njemu in mu povedal, kdo sem. Sprejel me je vzradotočeno in že sva govorila o odhodu na Kras ter najvažnejših stvareh, ki jih bo treba ukreniti. Medtem mu je nekdo odnesel nemško brzoestrelko, ki jo je bil prej odložil na mizo. Nemška brzoestrelka je bila takrat na Primorskem velika redkost. Izток jo je prinesel z goriške fronte. Iskal je nekaj časa sem in tja, da bi našel onega, ki mu jo je izmaknil, potem pa je zamahnil z roko: »Vrag po njej, saj jih imajo Svabi več!« Poslovil je se še od svojih starih soborcev Strele (Flis Drago) in Rudiča (Greif) in krenila sva v dolino, kjer se je v mahnem hrastovem gozdiču nahajal avtopark. (Se nadaljuje.)

Skupina borcev Kosovelovce brigade

karto in študiral, kako bi v posameznih situacijah na določenih krajih razmestil brigado, kako se je zanimal za vse, kar je bilo v zvezi z vojaško znanostjo, kako je skrbel za svojo politično izgraditev. Rad je diskutiral. Podrejenim je zastavljal najrazličnejša vprašanja o delu in življenju enote in jih spraševal, kako bi

